

marljivo čistijo drevje gosenčnih zaleg. Jaz tem ljubim delavecem že skozi več let na oknih kermo pokladam in jim trud in delo, ki ga za-me v mojem vertu opravljajo, tako povračujem. Pa resnico moram povedati, da mi kermo dobro plačujejo, ker mi ni treba po drevji se plaziti. Odkar tako ravnam, nisem vidil skoro nobene gosence; imam pa tudi vsako leto več sadja memo vsakega drugega. — Da bi jih sneg odgnal, ne morem verjeti, ker nam teh ptičkov tudi ob prav snežnih zimah ne manjka. Letos sicer snega nimamo, ali vendar jih ni več kot druge leta. Tudi vran imamo na kupe, ki so pred zmerzlino po bregovih podjed izkopavale, tako, da so bili bregovi bolj izoranim njivam kot pašnikom podobni. Več kot druge leta imamo letos tudi koristnih detaljev, večjih in manjih. Vzrok tega pa je ojstra prepoved, mladih ptičkov ne jemati iz gnjezd. Škerjancev pri nas pozimi nikoli ni bilo; oni k nam še le proti vigredi ali spomladi pridejo. Pri nas je le malo snega še le 1. decembra l. l. padlo. Akoravno je pa bil skoz vès advent mraz prav prav hud, vendar jezero med Celovcem in Verbo ni zamerznilo. Od sv. 3 kraljev skoro vsaki dan dežuje in vreme je kaj neprijetno.

Iz Dvora na Koroškem.

Balant Lesjak.

Natoroznanstvo in ljudska omika.

Spisal Šimen Šubie na Dunaji.

5. pismo.

Zdaj te, dragi moj! vprašam: kdo izmed nas v svojem stanu ne potrebuje dobrot, ki jih delijo različne veje natoroznanstva? — Take učenosti, ki pa segajo s svojo oblastjo po vsem svetu, imajo tudi svoje nasprotnike; sajsonce tudi zverjakom sveti!

Napreden se pa dalje podamo, ne smemo pozabiti povedati, da se med natoroznance le tisti ljudje smejo šteti, ki so se v resnici v teh učenostih vadili, ki so dosegli popolnoma vednost te ali une veje velikega drevesa. Tisti pohajavci pa, ki le pokušajo, ko pa vidijo težave pa popusté, ker je njih duh preslab, da bi se večemu trudu podvergel, tisti nimajo nobene pravice do imena natoroznanca. To so tisti ljudje, ki se pečajo le z lupino, do jedra pa niso segli; ker pa se vendar radi štulijo, kakor da bi kaj vedili, pa kvasijo, Bog vé, kaj; oni kujejo prazne kvante in čer-nijo učenost s svojimi na pol kuhanimi mislimi pri spoštenih ljudéh.

Ko sem Ti povedal, kako natanko da so zvezane natoroznanske vednosti z blagrom in srečo vsih ljudstev, pa je treba tudi pretresti: ali ne vleče natoroznanstvo preveč na posvetno, ali se ta stan dá zediniti z življenjem kakor ga véra od nas terja?

Bog je človeka vstvaril, da ga spozna, ga ljubi in mu bolj in bolj enak prihaja. Ako si te besede dobro v spomin vzamemo, si moramo odgovoriti, da tirjajo očitno od nas, da si prizadenemo Stvarnika nebes in zemlje prav spoznati. Zato je Bog dal razun neumerjoče duše človeku tudi truplo in ga je postavil za kralja svojega stvarjenja, da bi si prizadeval vse storiti, kar ga boljša in bližej k Bogu pripelje. Je pa resnica, ki so jo poterdili vsi modri možje vsih časov, da se človek le omikava in brihta, če vé prav rabiti svoje ude in občutke, ki mu odpirajo veličansko stvarjenje Božje. Očí ga povzdigujejo k zvezdam, mu skazujejo lepoto tega sveta; jezik mu podaja skušnje in dušne dela družih ljudi; uho je pa pot, po kateri mu jezik daje notrajne in zunajne občutke. Dokler ima človek zdrave ude, je njegeva zveza s svetom in z ljudmi taka, da se more svojemu imenitnemu namenu bližati. Tedaj vsak lahko vidi, da natoroznanstvo ne podpira le omiko in napredovanje tistih mož, ki se ž njim pečajo, temuč tudi tistim, ki uživajo natoroznanske pridelke, pomaga na tisto stopnjo, kjer imajo več priložnosti k pravemu spoznanju. Torej napeljujejo te učenosti same po sebi ravno tako kakor s svojimi pri-

delki človeka vedno na pravo pot k pravemu cilju in koncu, tedaj niso nasproti življenju, ki ga Bog tirja od nas, ampak očitno pomagajo k boljemu spoznanju, če le sami hočemo; sila se pa nobenemu ne godí.

Ko bi ne imeli nekteri ljudje tako umazanih misel do natoroznancov, bi bilo s tem že dosti rečeno, — toda kdor si izgovora išče zavolj svojega obnašanja, ga hitro dobí. Taki so dandanašnji nasprotniki natoroznanstva; ker nimajo nič slabega v djanji pokazati, pa podtikujejo slabe misli poštenim ljudém. Oni opravljajo natoroznance, da ne verovajo na Boga, ker govore povsod le od „močí“, ktere se jim razodevajo v natori; oni pravijo, da po mislih natoroznancov slepe natorne postave namesto Boga po stvarjenji gospodarijo. To pa ni le prazno obrekovanje, ampak je očitna priča praznega izgovora, ker bi drugač nobenega uzroka ne imeli, protiviti zoper natoroznanstvo. Kaj si nek mislijo ti ljudje govoreči od „natorne postave“? Gotovo ne tega kar je. Bomo koj vidili da ne. Natorna postava je za vselej odpisana nepremakljiva pot in način, po katerem se natorni prikazki godé. Kdo pa daje natori povelje, po katerih potih, na kateri način naj se prikazki godé, — kdo je dal tiste postave, katerim je podverženo gibanje vsih svetov. Ali ni Stvarnik sam vsake stvari na nje prostor postavil, vsaki svojih postav odločil? Tega mi saj ne bote tajili, da bi ne bil Bog sam, ki je stvarnik vesoljnega sveta, tudi postav dal, ali ker jih je dal, da bi ne bil svojih dal. Ker pa tega ne morete tajiti, da bi natoroslovci ne verovali na božje gospodarstvo, ker sami pravijo, da spoznavajo natorne postave in močí, ki jih je Bog dal svojemu stvarjenju, tudi ne bote tajili, da bi natoroznanci na Boga ne verovali. Menda se je vam toliko v glavi razjasnilo, da natoroznanci ne morejo tam družih postav najti kot božjih. Če tedaj po svoji šegi govore: „to se godí po natorni postavi“, se ne pravi družega, kot da je Stvarnik tisto stvar omenjeni postavi podvergel — če tega ne bote spet tajili, da bi le ta stvar božjih postav ne spolnovala, — al tako modri, mislim, da saj niste!!

Starozgodovinski pomenki.

O istrijskih božanstvih.

Že pred enim letom sem se na prijatelje svoje, kateri v Istri stanujejo, s prošnjo obrnil, naj bi mi blagovolili priobčiti istrijske rimske napise in slike na ondašnjih rimskih kamnih. Vendar mi ni še dozdal nobeden postregel; zatega voljo serčno hvalo izrečem neutrudljivemu in učenemu sodelavcu gosp. Hicinger-ju, da je iz Kandlerjevega dela v „Novicah“ priobčil imena istrijskih božanstev, do katerih bi brez tega priobčenja ne bil prišel, ker meni, živečemu v malem mestu, v katerem razun naše gimnazijalne bukvarnice ni nikakoršnih drugih, in še ta drugega nima, kakor za učiteljstvo najpotrebniše bukve, bi ne bilo mogoče za Kandlerjevo delo zvediti. Tudi, ako bi bil po časopisih ali po pismih prijatlov za nje zvedil, bi si jih ne bil mogel omisliti, ker mi je še dosti važniših knjig iz staroindiškega slovstva treba, katerih bi mi le kakšen bogat stric v Indii kupiti zamogel. Ali mož noče umreti in mene za erba postaviti, in tako gré moje delo neskončno slabo naprej, in mnogokrat se mora predelati. Vsak pisatelj, kateri ne živi v rezidencii, pa se staroslovnih znanost loti, je milovanja vreden robotár. Al pustimo takošne tožbe — slovenske Modrice ne smejo pričakovati mecenatov; že znajo zadovoljne biti, ako jim ne zabavljajo jastrobi, kateri se skrivajo po votlinah slovenskega parnasa. —

Justin (32, 3.) piše, da Istri so iz Kolhis-a prišli. Skymnus (vers. 390) jih ima za Trake. Skylaks Istrijance, Liburne in Henete med narodi pred Iliri posebno navaja. Prof. Zeus (Die Deutschen und die Nachbarstämme str. 253) pravi, da je vse to basen, in tudi, da Istrijanci so bili Iliri.

Vendar se mi dozdeva, da Justin ima prav, ako od Istrijancov terdi, da so kolhiški naseljenci. Kolhiško okrožje se je pri starih velelo tudi kavkaška Indija „regio Indorum“ (glej I. Maccab. VIII. 8.) Znan je vladavec te pokrajine Eumen, kralj Pergama. To je ravno tisti Kolhis, v kterega je sv. Tomaž apost. evangeli prinesel, kakor učeni dr. Sepp (Leben Christi III. 717) terdi. Že pri Ksenofonu (Cyrop. I. 5. 3., primerjaj III. 2, 25) se poleg Kappadocij, Phrygov in Paphlagoncev imenujejo Indi, toraj pod temi Indi niso Indi Gangesovih dežel razumeti, temoč kavkaški Kolharji, in ti Kolharji so bili uni Indi, od kterih se piše, da so tudi na binkoštni praznik v Jeruzalem prišli.

Stari Kolharji ali Casluchim pa so bili egiptiškega *) porekeljna, in so veljali za naselbino Sesostrisa. K tim Indom učeni tudi Homerove pelasgijske Henete štejejo, kteri so pod Antenorum na pobrežje jadranskega morja naselnike poslali, — tje, kjer sedaj Benetke stojijo.

Moj razlog, da so Istrijanci bili Kolharji, je, razun Justinove povesti, ime božice, kteri je v Polioltar postavljen bil z napisom: EIAE AVG. Antonia Severina. Božica Eja je brez dvombe bila edina z gerško božico Kirke, ktero ostroumni Creuzer (Mytholog. Briefe str. 211) ima za: „Kreis und die Kreisfahrt — aber auch die Fahrt auf dem Meere des Lebens“, ker se Kirke tudi veli Aeaea, Eiaea. Že Eustathij, učen škof in razlagavec klasikov (glej „Eustath. ad Odys.“ IX. 31. itd.) je razložil, da Kirke Aeaea, Eiaea je dobila ime po kolhiškem mestu Eia ali Aea. Pomena drugih božanstev nisem še mogel dognati, vendar že ime božice Eia pričuje, da so Istrijanci bili Kolharji.

Neskončno važne so imena božanstev starim Noričanom in Panoncom sosednih narodov, kakor Trakov, Ilirrov, Vindelikov in Retov, ker se v njih poseben živelj očituje, kteri nič sorodnega nima z noriškimi in panonskimi. Kadar se bodo starotine Vindelikov in Retov bolje preiskale, se bo pokazalo, da ni vse keltiškega plemena bilo, kar je v „Alpah“ živel, kakor Kaspár Zeus, Rihard Knabl, Mathias Koch, in še drugi „Vorkämpferi keltizma“ terdijo. Kakor so Makedonci do leta 1825 v učenem svetu veljali za Gerke, dokler ni ostroumni Ottfried Müller s svojim ostrim mečem tega mnenja razsekal, tako tudi današnji dan velja mnogoteri narod za keltiškega, — vendar tudi te vraže se bodo še razkadile. Slavnega gosp. Hicingerja pa prosimo, naj marljivo preiskuje starotine starih Japodov, Karnov, Istrijancov in Liburnov. Vsako zernice bode našlo rodovitno zemljišče.

Davorin Terstenjak.

Običaji štajarskih Slovincov pri snubljenji in svatbah.

Spisal Koloman Mulec.

(Konec.)

Prí poti, po kteri gostje grejo, obešajo otroci na sohe cajne, v ktere svatje pogače mečejo. Med vsemi pa narbolj nevesta pogače razdeljuje, tedaj izrek: „sneha pogače tala“. Pogače, ktere so v cajne nametali, si otroci potlej razdelijo. Večkrat pa tudi otroci svate pogače prosijo, in če jih ne dobijo, pravijo: „Toti gostje so se žgankov najeli“. Kmalo pridejo k cerkvi in zaročena sta zakonska. Po poroki gresta ženin in nevesta, ko sta pred žertvenikom molitev opravila in sv. Janža blagoslov okusila, za žertvenik

in tukaj molita! dokler gosti veselo sv. Janža blagoslov pijejo in potem iz cerkve odidejo. Kadar se nevesta iz župe (fare) moží, jo cerkvenik v cerkev zapre, ko drugi razun nje in ženina iz cerkve odidejo, in terja plačilo, preden jo izpusti.

Potem se podajo vsi svatje v bližnjo gostivnico, kjer so prav dobre volje. Proti večeru gresta ženin in nevesta na nevestin dom, ostali gostje nekoliko časa pozneje. Tukaj celo noč skorej ostanejo in se veselijo; ženin in nevesta sta vendar tužna, kakor tudi svatevce, ktere posebno malo jedó, tedaj v slovenskem pregovor: „Ne derži se ko svatevca na gostovanji“. Godci in zovčina imajo zmiraj šaljive govore in razveseljujejo celo družbo.

V ponedeljek večer pobirajo za mlado gospodinjo, ker ona veliko potrebuje. Dever natoči kupico vina, položi bel robec čez okrožnik in ga dene poredoma zdaj pred enega zdaj pred drugega gosta, kteri kak dnar na-nj položi, potem ko je iz kupice vince pil. Cela hiša veselo prepeva pesmico, ktero je dever takole začel:

„Darujte, darujte
To mlado nevesto
Srebrom in zlatom
In svetlim rajom“.

Nevesta ima, dokler za njo pobirajo, ženinov klobuk, kakor krono, na glavi.

Gostovanje terpi večidel tri, včasih tudi štiri dni. Na večer pridejo ljudje iz okolice na prežanje; pri oknih stojijo in čakajo, ako bi jim kteri gost kaj jesti ali piti skoz okno dal, včasih pa si tudi sami kaj vzamejo. V pesnički krajini je navada, da prežanci v hišo pridejo, kjer se jim vina piti in kruha jesti dá. Če pa tega ne dobijo, grejo, razvzemejo voz, ga zanesejo kos za kosom na kak bližen hram in ga gori vkup napravijo. Gostom vkljub se še kaj takosnega več počne.

Navada je tudi, da se tistim gostom, kteri na svatbi prenočijo in ne grejo domú, čevlji ali oprave vzamejo in na kakošni hram ali drevó zanesejo. Ko v jutro vstanejo, morajo jih pred iskati, preden se obleči zamorejo. Nekteri svatje pa idejo k sosedu, ukradejo tam mesa, ga prinesejo na svatbo in si ga skuhajo. Drugi vzamejo pri sosedu iz hleva konja, ga jahajo pred po celi vasi, ko na gostovanje pridejo. Ko pa tatú, ki je konja ali meso ukradel, dobijo, mu položijo slanjačo na rit in ga po nji jako pretepljejo. V drugih krajih pa se napravita dva godeca, od kterih se eden ko ženska obleče in si koš vzame. Tako k vsakemu hramu gresta, od kterega je kdor na svatbi. Dokler on s košem gleda, da kaj mesa ali kaj družega ukrade, gré drugi v hišo in tukaj različno govori, da bi domači tatú ne zapazili. Potem pa godci ukradene reči na dražbi odavajo in vsak gost lahko svojo za dnarje, včasih tudi brez dnarja kupi.

Dve reči, ktere se večidel v torek zgodite, ste še važni. Te ste: derkanje zovčina ali pa godca z gibanco in pa juternica, ktero godci vsakemu gostu delajo.

Zovčin ima rešeto z robcem pokrito in tudi en godec. Potem se zovčinu ali pa godcu gibanca v rešeto dene in zakrije. Zdaj oba hitita na polje, drugi pa za njima. Včasi se zgodi, da tistega bolj priganjajo, kteri nima gibanca, ko drugega, ki jo ima. Ko so onega z gibanco dobili, ga ženejo domú, gibanca pa ne morejo raztergati, ker je v krajeci okoli in okoli nit. V nekterih krajih se ne devajo v gibanca niti, in onda ukrade zovčin ali godec gibanca, ko jo je kuharica iz peči potegnila in pobegne z njo na kakošno kopico, govori drugim različne šale in je gibanca kos za kosom.

Juternico delajo godci zveksinom v torek, ko vkup pridejo in takole: Vsakemu svatu napravijo igrico; eden od njih govori po tem gostu kaj šaljivega ali kaj prihodnjega, ta pa med dnar na okrožnik položi, ko takrat, kadar so za nevesto pobirali.

Zadnji dan se podajo svatje proti večeru z ženinom in nevesto na ženinov dom. Nevesta se žmetno od doma loči

*) At vero Mizraim genuit Ludim et Ananim et Laabim et Nephthum. Et Phetrusim Chasluchim, de quibus egressi sunt Philistiim et Caphthorim I. Mos. 10, 13—14. Tudi osebne imena istrijskih napisov imajo semitiški značaj, na pr., Taddaeus, Alfia, Cofius itd., primeri bibliške imena Judas, Tadej, Alfej, ime znanega rabinarja Kophen-a itd. Pis.